
SULT

Knut Hamsun

STASJON 1 AV 5

Før du begynner

Dette er en roman om bevissthet under press. Ikke en sosialrealistisk fortelling der samfunnet pent forklares, og ikke en dannelsesroman der lidelsen gjør helten klokere og rundere i kantene. Sult er mer ubehagelig enn det: en bok som følger et menneske idet kroppen svikter, mens stoltheten fortsetter å marsjere som en dårlig general. Han som går gjennom Kristiania, har ikke navn. Det er ikke en glipp, men en metode. Han er både en bestemt mann og et nervøst menneske i ren tilstand.

Da Hamsun skrev romanen rundt 1890, gikk han rett inn i litteraturen med kniv. Han ville bort fra de brede samfunnsbildene og inn i rykkene, innfallene, de små mentale katastrofene som skjer i et hode fra ett minutt til det neste. Det nye og provoserende var ikke bare emnet, men måten det ble skrevet på: ikke den trygge fortelleren utenfra, men et flimrende nærvær innenfra. Vi får ikke et case. Vi får et nervesystem.

Fra første side bør du holde øye med én ting: hvordan han beskytter sin egen verdighet med handlinger som ødelegger den. Han sulter, ja, men han kuraterer også sin egen elendighet. Han vil heller gå til grunne enn å bli enkel. Det er beundringsverdig i omtrent tre sekunder, og deretter ganske fryktelig.

Les frem til han selger westoveren. Da stopper du.

STASJON 2 AV 5

Når han selger westoveren

Nå har han gjort det første virkelige offeret. Westoveren er ikke bare et plagg, men en siste buffer mellom ham og fullstendig blottelse. Når han selger den, er det praktiske selvfølgelig viktig — han trenger penger — men det avgjørende er at han fremdeles forsøker å løse katastrofen på egen hånd. Han kunne ha gått til noen, bedt om hjelp, innrømmet nederlag. I stedet omsetter han seg selv, lag for lag.

Her ligger bokas motor allerede synlig: han kan reddes, men nekter å opptre som en som trenger redning. Det er ikke bare stolthet i vanlig forstand; det er en identitet bundet opp i forestillingen om å være åndelig hevet over det ynkelige. Derfor blir skammen større enn sulten. Sulten driver ham gjennom gatene, men skammen bestemmer retningen.

Hvor mye er Hamsun selv? Nok til at det dirrer. Han kjente fattigdommen, tilfeldighetsarbeidet, avisartiklene, de lange dagene med for lite mat og for mye ambisjon. Men dette er ikke en dagbok i forklledning. Han bruker eget stoff som en god løgner bruker sannheten: akkurat nok til at resten kan bli farligere. Resultatet er ikke selvbiografi, men selvforbrenning som kunst.

Les frem til han møter Ylajali for første gang. Da stopper du.

STASJON 3 AV 5

Første møte med Ylajali

Og der kommer hun, som et annet klima inn i boken. Ylajali er ikke først og fremst en realistisk kvinnefigur du skal analysere psykologisk til bunns; hun er en intensitet, en besettelse, et glimt av skjønnhet som gjør ham enda mer ustabil. Hun representerer både begjær, nåde, mulighet og teater. Med henne i synsfeltet blir han straks mer oppstemt, mer oppfinnsom, mer absurd. Han vil være verdig henne, og nettopp derfor blir han mindre i stand til å være seg selv.

Hvorfor kjærlighet i en sultehistorie? Fordi Hamsun ikke egentlig skriver om mangel på brød alene, men om hvordan kroppen og fantasien forstyrrer hverandre. Ylajali viser at et utsultet menneske ikke blir rent dyrisk. Tvert imot: han blir mer fantasifull, mer språklig, mer febrilsk poetisk. Forelskelsen blir ikke en pause fra sulten, men en annen form for sult.

Legg merke til hvordan språket hans skjerper seg rundt henne. Han løfter seg, improviserer, spinner frem roller og stemninger som om ordene kan erstatte mat. Det er her romanens egentlige tema står nesten utildekket: kroppen er ikke motsatsen til sinnet. Kroppen er sinnet, når den presses hardt nok.

Les frem til han lyver til presten. Da stopper du.

STASJON 4 AV 5

Når han lyver til presten

Dette ser først ut som en liten scene, nesten en parentes. Det er det ikke. Når han lyver til presten, er det ikke bare fordi han trenger å manøvrere seg ut av et øyeblikk; det er fordi sannheten ville plassere ham i en rolle han ikke tåler. Han kan tåle nød. Han kan tåle svimmelhet, kulde, avmakt. Men han kan ikke tåle å bli lest som en som ber om medlidenhet.

Derfor er skammen viktigere enn fattigdommen. Fattigdommen er situasjonen; skammen er motoren som gjør situasjonen katastrofal. Han sulter ikke bare i kroppen, men i selvbildet. Hver gang han kunne velge det enkle og redelige, velger han heller det kompliserte og selvskadende, fordi det lar ham beholde en rest av suverenitet. Det er en dyr luksus, og han betaler med kjøtt.

Hamsun kritiserer ikke bare byen eller borgerskapet, selv om begge får sitt. Han kritiserer også en romantisk forestilling om geniet, spesielt når geniet er for stolt til å spise. Skrivingen er både trass og symptom, både overlevelsesstrategi og forlengelse av samme ekstreme sensibilitet som gjør ham ute av stand til å leve ordinært.

STASJON 5 AV 5

Etter du har lest

Slutten betyr ikke at problemet løses, bare at bevegelsen skifter medium. Det viktige er ikke om han lykkes eller mislykkes, men at romanen nekter å gi oss den moralske ryddigheten slike historier vanligvis får. Han kommer seg bort, men ikke fri. Slutten kjennes mer som en utsettelse enn en forløsning, som om boken sier at et menneske kan forlate en by raskere enn det kan forlate sin egen besettelse.

At han aldri får navn, betyr til slutt flere ting på én gang. Han blir mer allmenn, ja, men også mer hjemsoekt av sin egen ustabilitet. Uten navn finnes det mindre sosialt feste, mindre trygg identitet, færre ytre holdepunkter. Han er ikke ingen; han er et jeg i oppløsning, og nettopp derfor så nær oss. Et navn ville ha gjort ham litt tryggere enn Hamsun ønsker.

Som norsk roman sprengte Sult noe åpent. Den flyttet oppmerksomheten fra samfunnets overflater til sinnets elektriske uro, fra forklarte karakterer til levd erfaring i sanntid. Derfor ble boken et startskudd for modernismen her hjemme: mindre fasit, mer flimring, mer menneske. Hamsun er i kanon, og han kompromitterte seg politisk på måter som ikke lar seg bortforklare. Vi leser ham derfor dobbelt: med estetisk oppmerksomhet og historisk våkenhet.

Hva er det et menneske begynner å forsvare, når det ikke lenger har noe igjen å forsvare?